

Dainų šventė – lietuvybei tvirtinti ir palaikyti

Vytautas Rubavičius

Straipsnyje iškeliamas ir gvildenamas kol kas dar menkai tyrinėtos lietuvių Dainų šventės reikšmingumas lietuvybei palaikyti, stiprinti ir skleisti. Dainų šventė suvokiama kaip svarbus veiksmingas kultūros „įrankis“, kurio vaidmuo atsiskleidžia žvelgiant į kultūrą sugyvenimo požiūriu. Toks požiūris iškelia ir pagrindžia pirminį egzistencinį kultūros tikslą – palaikyti ir tvirtinti bendruomeninį tapatumą ir jo išsiskiriamą gyvenamojoje vietovėje. Šventės, šventimo ritualai yra svarbus socialinius ryšius, bendruomeninį tapatumą ir vietovės jauseną, jos „gimtiniškumą“ vienijantis veiksnys. Masinis bendruomeninis dainavimas gimtąja kalba išlaiko tam tikras ritualines struktūras ir ypač veiksmingai stiprina bendraties, *mes* jauseną. Šventėse perteikiamas religinis, simbolinis ir vertybinis bendruomenės gyvenimą, jos pasaulėvaizdį ir pasaulėjautą palaikantis turinys, dalyviai ir žiūrovai įsitraukia į bendrą vyksmą. Švenčių prasmingumas keičiasi nelygu istorinės aplinkybės. Lietuvių dainų švenčių istorijoje išsiskiria trys tarpsniai – tarpukaris, sovietmetis, atgautos Nepriklausomybės. Stengiamasi parodyti, kad visus juos sieja esminis šios šventės vyksmo pobūdis ir jos kultūrinis tikslingumas – tvirtinti lietuvybę ir lietuvybės kultūrą, stiprinti lietuvybės šaknis gimtojoje žemėje, puoselėti etnokultūrinę atmintį ir tradicijas, palaikyti lietuvių bendrystės dvasią. Straipsnyje aptariamos lietuvių Dainos švenčių steigties aplinkybės, jos reikšmė sovietmečiu ir atkurtos Nepriklausomybės metais. Sovietmečiu okupacinei valdžiai stengiantis pasitelkti vadinamąją liaudies šventę saviems ideologiniams uždaviniams, kurių svarbiausias buvo kurti naują *tarybinę liaudį*, ypač išryškėjo ir šventės egzistencinis tikslingumas bei prasmingumas – palaikyti ir stiprinti lietuvybę. Straipsnyje aptariamos šventei ir šventimui kylantys iššūkiai, veikiant globalizuojantiems kultūros suprekinimo, kultūros festivalizacijos ir kultūrinio turizmo industrijos plėtros vyksmams, gvildenami kai kurie Europos Sąjungos politikos nacionalinių kultūrų atžvilgiu bruožai, nužymimi naujų reikalingų tyrinėjimų laukai.

Pagrindiniai žodžiai: Dainų šventė, kultūra, lietuvybė, sugyvenimas, šventė, tapatumas

Šventė ir šventimas šiuolaikiniuose tyrinėjimuose

Žmonių gyvenimas rutuliojasi darbo ir šventės ritmu. Šventėse ypač išryškėja žmonių bendruomenių gyvenimo būdų, socialinių santykių, kultūrinės raiškos, tikėjimų ir pasaulėvaizdžių ypatumai, kuriantys ir palaikantys savitus bendruomeninius sociokultūrinius tapatumus. Šventės ir šventimo įvykiai apima visas žmonių gyvenimo sritis – nuo šeimos, giminės iki tautos ir valstybės. Nacionalinės šventės suteikia valstybės gyvenimui aiškų sutelktinį šventinį, taip pat simbolinį ritualinį ritmą, kuris savaip apima ir kalendorines bei religines šventes. Švenčių tyrinėjimais jau senokai užsiii-

ma socialinės ir kultūrinės antropologijos atstovai, išskėlę ir aptarę ritualines švenčių struktūras, išnarstę kalbinius, simbolinius, mitopoetinius ir performatyviuosius jų aspektus. Šioje srityje susiklostė sava istorija su neaprepiama darbų gausybe. Pastaruoju metu plėtojamos naujos teorinės ir metodologinės priegios, taip pat ir konkretūs socialiniai, kultūrologiniai bei ekonominiai švenčių bei šventimo tyrinėjimai, atsižvelgiantys į sparčius kapitalizmo raidos nulemtus pokyčius. Kapitalizmo sistemos raida paskatino kultūros ir turizmo industrijų plėtrą, kuriai būdingas įvairialypis šventės bei šventimo suprekinimas (apie postmodernaus suprekinimo ypatumus žr. Rubavičius 2010). Antropologinių tyrinėjimų duomenys imti įtraukti į platesnę renginių (*event*), jų organizavimo (*event management*), taip pat publikos dalyvavimo (šventimo, stebėjimo, ištraukimo) tyrinėjimų lauką. Išskirtas ir plėtojamas festivalinio švenčių aspekto tyrinėjimų baras (Getz 2010), kuris siejamas su nepaprastai sparčiai augančia festivalinio turizmo industrija (Ma and Law 2012). Aptariant vietinių, nacionalinių ir tarptautinių renginių reikšmingumo ypatumus, visuotinai pripažįstama, kad renginiai yra svarbūs asmeninio, bendruomeninio, nacionalinio ir globalizuoto tapatumo ženklai (Foley, McGillivray and McPherson 2012, p. 1). Išskiriamos kelios svarbios tyrinėjimų plotmės. Pirmiausia pasitelkiant antropologinių tyrinėjimų priegas naujų ekonominių sąlygų aplinkoje aiškinamasi, koks yra festivalių ir švenčių (ne visos šventės yra festivaliai, tačiau visi festivaliai yra kultūrinės šventės, kurioms būdinga tam tikra „tema“) vaidmuo šiuolaikinėje visuomenėje ir kokį poveikį jos daro socialiniams santykiams, tapatumams ir kultūros plėtrai. Vis daugiau dėmesio mokslininkai skiria festivaliniam turizmui ir kultūros festivalizacijai. Kaip atskira tyrinėjimų sritis išsiskiria ir įvairiausių renginių organizavimas. Šios institucionalizuotos tyrinėjimo plotmės apima įvairiausių švenčių politinių, socialinių ir kultūrinių reikšmių aspektus, jose gilinamasi į švenčių ir festivalių reikšmę palaikant ir stiprinant bendruomeninį tapatumą, vietos jauseną (*sense of place*), socialinius ryšius ir socialinę sanglaudą, taip pat apeiginius, ritualinius ir simbolinius renginių bruožus bei struktūras. Visokios sociokultūrinės bendruomenės palaiko savo tapatumą ir kaitos veikiamą, tačiau atpažįstamą ir išgyvenamą išskirtinumą ne tik bendros kalbos simboline žinija, bet ir reguliariai atliekamais kultūriniais tą žiniją išskleidžiančiais veikimais, „simboliniais performansais“ (*symbolic performances*), tvirtinančiais ritualinę socialinės sanglaudos ir sociokultūrinės savasties struktūrą (Gebauer and Wulf 2009, p. 183–186). Kreipiant dėmesį į festivalius, pažymėtina, kad festivalinis turizmas savo ruožtu skatina festivalizavimosi bangą, įtraukiančią ir kultūros industrijas, kuriančias ir teikiančias rinkai vis naujas kilnojamojo ir nekilnojamojo paveldo prekes.

Naujos švenčių ir šventimo, taip pat šventinio performatyvaus ritualo tyrimų sritis, jose taikomos teorinės priegios rodo, koks nelengvas uždavinys laukia lietuviškosios Dainų šventės tyrinėtojų. Veriasi kol kas neaprepiamas tyrimų laukas, juolab kad keičiasi šventės tikslingumas, jos reikšmės suvokimas, organizavimo „technikos“, simbolinė plotmė, ryškėja jos mediatizavimo ir suprekinimo bruožai, susiję su kultū-

rinio turizmo plėtra. Nors Dainų šventės socialinė, kultūrinė ir politinė reikšmė visuomenei, tautai ir valstybei tarsi savaime aiški, tačiau ji nėra deramai išgvildenta ir išskleista. Stokojama žinių apie šventės reikšmingumo, jos organizavimo ypatumus įvairiomis istorinėmis aplinkybėmis, nėra aptarti nauji kultūros ir kitokių industrijų poveikiai, nesvarstoma, kokius naujus iššūkius ar grėsmes šventei kelia vis intensyvėjantis kultūros suprekinimo vyksmas, kultūrinio turizmo industrijos plėtra, kultūrinių renginių organizavime išgalintis ekonomistinis ir projekcinis mąstymas, kultūrinių renginių taikymas prie medijų poreikių, tų renginių medijinis technologinimas. Visų šių dalykų net prabėgomis neįmanoma paliesti, tad šiame straipsnyje apsiribosime vienu dalyku – stengsimės paryškinti ir aptarti esminį Dainų šventės reikšmingumą bei tikslingumą ir kai kuriuos jo aspektus, teigdami, kad Dainų šventė buvo ir išlieka veiksmingas lietuviybės palaikymo, stiprinimo ir sklaidos „įrankis“.

Dainų šventės steigties aplinkybės

Apie XIX a. vidurį protestantiškose Šveicarijoje ir Vokietijoje ėmė plisti mėgėjų chorų sąjūdžiai. Juos paskatino anuo metu kilusi europinių tautinių valstybių formavimosi banga, vadinamasis Europos „tautų pavasaris“, kai į politinę areną išėjo įvairiakalbės „liaudys“, tapusios naujais politinės valdžios legitimizavimo šaltiniais. Imta suvokti išskirtinė tautinės kultūros ir gimtosios kalbos reikšmė, o šių dalykų puoselėjimas netrukus tapo ir besiformuojančių valstybių politiniu tikslu. Amžiaus pabaigoje iškilę tautinių „atgimimų“ sąjūdžiai pirmiausia rėmėsi gimtąja kalba, kuri kai kuriose šalyse jau buvo beišnykstanti ir tapusi nekilmingųjų sluoksnių liaudies kalba. Pastaroji jau nebebuvo plačiai vartojama nei kaip kultūrinės kūrybos, nei kaip politinės organizacijos „įrankis“. Protestantiškuose kraštuose mėgėjų chorai kilo iš senas tradicijas turinčio bažnytinio apeiginio giedojimo. Kitas svarbus dalykas, skiriantis protestantiškus kraštus ir katalikišką Lietuvą – visuotinio raštingumo lygis: protestantiškuose kraštuose, kitaip nei Lietuvoje, jau buvo išsivyravęs visuotinis raštingumas. Jis buvo būdingas ir dainų šventes gerokai anksčiau pradėjusiems rengti estams bei latviams. Lietuvoje mėgėjų chorų sąjūdis dėl įvairių nepalankių istorinių aplinkybių – nuožmi rusifikacija ir vidinė kultūrinė bei bažnytinė polonizacija – prasidėjo gerokai vėliau, tačiau netrukus tapo svarbiu tautinio atgimimo veiksmu. Lietuvių chorai pirmiausia būrėsi prie bažnyčių, nes kaip tik bažnytinis apeiginis giedojimas buvo tapęs labai svarbiu lietuviybės palaikymo ir priešinio polonizacijai (lietuvių ir lenkų giedotojų kovos) veiksmu. Amžiaus pabaigoje vis labiau viešumoje buvo regimi Mažosios Lietuvos lietuvių giedotojų pasirodymai, o vėliau chorai Klaipėdos krašte rengė ir savas dainų šventes. Pažymėtina, kad dainų šventės tradiciją perėmė tik vienintelė katalikiška šalis – Lietuva (Gudelis 2014, p. 19; apie dainų švenčių sąjūdį, jo šaknis ir plėtrą žr. taip pat Gudelis 2012). Vėliau protestantiškuose kraštuose nacionalinio lygmens

dainų šventės nyko. Išliko tik Baltijos valstybės, nes buvo ir yra suvokiamos kaip svarbus nacionalinį tapatumą, nacionalinę bendruomeninę jauseną, taip pat nacionalinę kultūrą ir jos sklaidą stiprinantis veiksnys, kurio reikšmingumas peraugo nacionalinius rėmus ir buvo pripažintas svarbiu pasauliui kultūriniu paveldu.

Nesigilinant į konkrečias istorines aplinkybes (jos aptariamoms gausiai iliustruotame leidinyje *Lietuvos Dainų švenčių tradicija*, kuriame pateikiami visi duomenys apie įvykusių renginius, jų organizatorius ir renginių programas), galima tvirtinti, kad dainų šventės kilo iš vietinio giedojimo sąjūdžio, kuris regimas kaip didesnės europinės kultūrinės tradicijos sandas. Tačiau Lietuvoje ši šventė 1924 m. steigta pagal estų ir latvių švenčių pavyzdį. Estijoje ir Latvijoje tuo metu dainų šventės jau buvo tapusios visaliaudinėmis šventėmis. Estų dainų švenčių istorija prasideda 1869 metais, o latvių – 1873 metais. Jas galima suvokti kaip sąmoningą kultūrinį atsaką į tuose kraštuose jau anksčiau surengtas vokiečių dainų šventes. Tautinės šventės tapo svarbiu vykusio kultūrinio atsiribojimo nuo vokiečių kultūros ir kultūrinės savasties kūrimo bei stiprinimo „įrankiu“ Tad šių tautų dainų švenčių istorija rodo keletą svarbių dalykų. Pirmiausia tos šventės buvo tautinio sąmonėjimo vyksmo ir tautinės savasties, tautinio tapatumo stiprinimo apraiška, kurią savaip toleravo carinės Rusijos administracija. Tautinis sąmonėjimas tarsi išsikristalizavo dainų šventės organizavime ir jos, kaip labai svarbaus tautinės kultūros sistemos elemento, funkcionavime. Tokios šventės neatsiranda savaime – joms inicijuoti reikalingas tam tikras šviesuomenės sluoksnis, kuris imtųsi organizacinio darbo ir sugebėtų jį nudurbti. Kaip tik tas sluoksnis vadinamas tautinės savimonės ir savipratos sluoksniu, kadangi šventės rengimui buvo būtinas didelis paruošiamasis etnografinių ir istorinių tyrinėjimų pamatas. Šventės organizavimas taip pat tampa svarbiu struktūriniu ir infrastruktūriniu kultūros sistemos elementu, atliekančiu didelį auklėjamąjį ir edukacinį vaidmenį. Lietuvoje Dainų diena surengta 1924 m. rugpjūčio 23 ir 25 d. Švietimo ministerijos iniciatyva. Tad lietuviškoji dainų švenčių istorija yra valstybinės steigties dalykas, numatantis valstybinius dainų šventės tikslus, kurių svarbiausias buvo lietuvybės stiprinimas, ypač miestuose, kuriuose gyveno didelės kitataučių, daugiausia žydų, bendruomenės, ir valstybingumo jausenos ugdymas. Anuo metu labai aiškiai buvo suvokiama valstietiškoji tautos kilmė, tad liaudiškojo dainavimo puoselėjimas palaikė ir stiprino bendruomeninio sugyvenimo tradicijas, ugdė meilę savam kraštui ir jos žmonėms. Tad neabejotinas ir šventės vaidmuo stiprinant valstybingumą. Tačiau šventės organizaciniam darbui vis kildavo įvairių sunkumų, tarp jų ir finansinių. Nesukūrė valstybinio lygio šventės organizavimo politika. Todėl buvo surengtos tik trys šventės: antroji 1928-aisiais, o paskutinė 1930-aisiais, minint Vytauto Didžiojo 500-ąsias mirties metines. Tačiau dainų šventės išplito po įvairias apskritis, 1927-aisiais, 1933-aisiais ir 1938-aisiais jos buvo surengtos Klaipėdos krašte. Šiame straipsnyje neturime galimybių išsamiau pasvarstyti, kodėl valstybinės politikos požiūriu 4-ame dešimtmetyje valstybinių dainų švenčių rengimas nuslopo, palikdami tai ateičiai.

Šventė kultūros sistemoje

Norint geriau suvokti šventės reikšmę ir svarbą, būtinas tam tikras bendresnis kultūros supratimas, nes akivaizdu, kad šventė ir šventimas yra veiksmingas performatyvus kultūros sistemos sandas, kuris veikia kaip kultūroje glūdinčių simbolių ir jų palaikomos pasaulio tvarkos „atlikimo“ instrumentas. „Atlikimas“ suponuoja tam tikrą ritualinę apeiginę ar struktūrą, kuri vienaip ar kitaip išlieka ir įvairiuose ceremonialuose (Koster 2003). Bendresnis kultūros supratimas ryškėja svarstant klausimą – kam reikalinga kultūra? Tas klausimas tik iš pirmo žvilgsnio atrodo esąs paprastas. Atsakant į jį įprasta vardyti kultūros „dedamąsias“ dalis ar jos teikiamas „gėrybes“, šitaip išskiriant kultūros veikimo sritis, kurios nepaliaujamai tiriamos ir aptarinėjamos įvairiausių sričių mokslininkų. Tačiau šis klausimas sykiu kreipia ir į esminę kultūros, kaip konkrečią istorinę bendruomenę palaikančios ir iš kitų bendruomenių išskiriančios galios, priedermę. Kaip galėtume ją nusakyti, nesiveldami į nesibaigiančius kultūros apibrėžčių formulavimus, jų tikslinimus ir lyginimus, kurių neįmanoma aprėpti?

Į klausimą, kas yra kultūra ir kam ji reikalinga, pabandydysime atsakyti, apibendrinami įvairių kultūrinės ir socialinės antropologijos bei kultūrologijos atstovų išvalgas. Kultūra yra veiksminga ir veikianti simbolinė ir ženklinė bendruomeninių tapatumų palaikymo bei stiprinimo sistema, kuri veikia kaip kultūrinė atmintis ir per kultūrinę atmintį. Drįstame teigti, kad bendruomeninių tapatumų palaikymas konkrečiose gyvenamosiose vietovėse yra pirminis kultūros tikslas. Beje, tokį kultūros supratimą jau esame plačiau išskleidę kituose darbuose (žr. Rubavičius 2014, p. 91–104), tad čia pateiksime tik esmines jį pagrindžiančias išvalgas, pradėdami nuo bendresnio pobūdžio kultūros apibrėžties. Kultūra – tai gimtosios kalbos pagrindu istoriškai susiklostanti visuma būdų, laiduojančių tam tikroje teritorijoje gyvenančių bendruomenių **sugyvenimą** su gamtos, vidinių ir išorinių kitokių bendruomenių aplinka. Kodėl iškeliamas pirminis sugyvenimo aspektas? Kadangi žmonės nuo senovės gyvena ne pavieniui, o bendruomenėmis, kurios ir išsiugdo joms reikalingus ir tinkamus žmones. Tos bendruomenės – tai šeimos, klanai, giminės, tautelės, tautos, galop nacijos. Bendruomenėms svarbiausia yra sugyventi su gamtine aplinka ir savimi – išlaikyti tam tikrą bendruomeninę apibrėžtą savastį ir užsitikrinti išgyvenimo priemones bei būdus, kurie tampa paprotiniais ir ritualiniais savasties palaikymo ir tvirtinimo veiksniais. Sugyvenimo priemonės bei būdai ir yra tai, ką mes vadiname kultūra. Ji apima ir visus žmonių veiklos „produktus“, kai kurie jų įgauna kultūrinės bei meninės kūrybos bruožus. Kultūra yra sugyvenimo pagrindas ir forma, iš savo kalbinio simbolinio ir religinio lobyno teikianti tam sugyvenimui reikalingas bendruomeninio tapatumo ir bendruomeniškumo palaikymo bei stiprinimo, taip pat individo auklėjimo ir saviugdų „priemones“.

Nusakytas sugyvenimas suponuoja stiprų bendruomenišką žmonių sąryšingumą, **mes** jausenos, taip pat **mes** ir **kiti** skirties puoselėjimą, iki taip tariant, klaninio, gentinio, tautinio ir galiausiai nacionalinio tapatumo tvirtinimą. Tapatumo ugdytas įmanomas tik atsiskiriant ar išsiskiriant nuo **kitų** – kitų socialinių grupių, genčių, tautelių, nacijų, – todėl kultūrinėje atmintyje visada esama tam tikrų **Kito** pavidalų, kurie galimi aktualizuoti nelygu, kokie istorinės aplinkybės ar sociokultūriniai bei politiniai poreikiai. Pirminę bendruomeninę išskirtį teikia jau pati gimtoji kalba, brėžianti pirminį susikalbančiųjų ratą. Kultūra palaiko, ugdo ir puoselėja tapatumus, veikdama kaip kultūrinė atmintis, struktūrinėja ir įsimbolindama individualią atmintį. Kultūrinė atmintis suima į save tradiciniais laikomus sugyvenimo būdus ir priemones, kurie palaikomi ir perduodami iš kartos į kartą pasaulėvokos ir pasaulėjautos pasakojimais, apeiginiais ir šventiniais ritualais, kitomis kultūros sistemos priemonėmis. Nacionalinių valstybių atveju – visais nacionalinės kultūros politikos būdais, kurie apima ir istorijos bei istorinės atminties politiką.

Apibendrintai kalbant, bendruomeninis ar socialinis ir iš jo kylantis individualus tapatumas yra tam tikra stabili sugyvenimo forma. Mūsų atveju – tai įvairius vietoviškus (etnoregioninius) lietuviškumus suėmusi ir bendrinės kalbos pagrindu nacionaliniu tapatumu pavertusi lietuvybė. Tad kultūra ir jos raiška per kultūrinę atmintį yra bendruomeninės savasties, socialinių santykių palaikymo ir tvirtinimo būdas, o socialiniai santykiai yra gyvybingas kultūrinės raiškos aspektas.

Kultūros pirminis tapatumo tvirtinimo ir sugyvenimo tikslas išlieka ir moderniosios kultūros plėtros laikais, kada išsiskleidžia ir kultūrinės, meninės gamybos įvairovė, o vietoviškumas imamas suvokti kaip kultūrinei prekei reikalingas skirtingumo dėmuo. Kuriantis ir įsitvirtinant valstybėms kultūros politika formuojama pasiremiant vadinamąja tradicine ar liaudies kultūra, kuri suvokiama kaip tam tikra savaiminio visuomenės gyvenimo sritis. Valstybinė kultūros politika pirmiausia rūpinasi švietimu, kuriame svarbiausias yra nacionalinio tapatumo stiprinimo aspektas, taip pat naujomis profesionaliomis kultūrinės veiklos formomis.

Visuminiame kultūros veikime – liaudies ir valstybiniame lygmenyse – nepaprastai svarbios buvo ir išlieka šventės bei šventiniai ritualai. Šventė visada nukreipta stiprinti bendrystę, ugdyti **mes** jauseną, joje veikia ritualiniai, tradiciją perduodantys ir ją tvirtinantys elementai, kurie savaip struktūruoja etninę ir kultūrinę atmintį. Žmonių bendruomenių gyvenimas visada rutuliojosi ritualizuotų įvairiausių kalendorinių, šeimyninių, socialinių apeigų ir švenčių terpėje. Šventė, kaip sąveikos su šventumo sritimi vyksmas, palaiko pasaulio ir socialinę tvarką, socialinius ryšius bei hierarchiją. Sekant Victoru Turneriu, šventei, kaip ir ritualui bei jo simbolikai, dera pripažinti žmogaus gyvenamajam pasauliui būdingą ontologinę reikšmę (Turner 1969). Šventė yra sykiu ir bendravimas susikalbant bei išgyvenant susikalbančio bendrumo džiaugsmą. Jokia šventė neįsivaizduojama be bendro dainavimo ar giedojimo ir tam tikro bendro veikimo – judesių, gestų ar šokių. Bendras dainavimas – viena paveikiau-

sių ritualines šaknis išlaikiusių bendrystės jausenos ir gimtosios kalbos, jos garsinio instrumentarijaus puoselėjimo „priemonių“. Šventėse dera išvelgti įvairių jos aspektų lydinį, kurį galima gvildinti skirtingais požiūriais. Šventė – tai reginys, apeigos, ritualas, bendras dainavimas ir šokis, kalbinės ir kultūrinės atminties išsklaida, etninio regioninio paveldo apraiškos, drabužiai ir įvairūs dirbiniai. Į šventes galima žvelgti organizaciniu, vaizdiniu, garsiniu-muzikiniu, veiksmo bei vyksmo, taip pat ideologiniu požiūriu, sykiu gilinantis į jos bendresnį simbolinį turinį. Nedera pamiršti ir ideologinių bei politinių konkrečios šventės rengimo prielaidų bei paskatų, taip pat ir konkrečiose istorinėse aplinkybėse formuluojamų valstybinės ideologijos tikslų. Ruošimasis šventei yra sykiu ir kūrybinė kultūrinė paskata tam tikro pobūdžio kūriniais atsiliiepti į šventės kvietimą. Tad šventėje svarbus kūrybinis tapatumo ir kultūrinės atminties tvirtinimo aspektas. Kūrybiškumo, inovatyvumo bruožai analizuotini atsižvelgiant į vyraujančią tradicijos ir tradicinės kultūros bei paveldo supratimą, kuris, suprantama, laikui bėgant kinta. Vienoks jis buvo anos Nepriklausomybės metais, kitoks jis yra dabar, kai šventės vis labiau technologizuojamos ir pajungiamos medijų kultūros „reikalavimams“. Kaip jau minėjome, visi šie barai dar laukia tyrinėtojų.

Dainų šventė sovietmečiu

Dainų šventės tradicija buvo atgaivinta tuoj po karo, 1946-aisiais metais, bendru LKP CK ir Ministrų Tarybos nutarimu. Kyla klausimas – kodėl okupacinė valdžia leido atgaivinti tokią akivaizdžią smetoninio meto šventę, kurioje plika akimi buvo išžiūrimas nacionalistiniu vadintinas ideologinis užtaisas, veikęs priešinga nei esminė politinė ideologinė kryptis – rusifikuojančio tarybinio internacionalizmo skleidimas ir naujo *tarybinio* žmogaus ugdymas. Tarybų valdžia įvedė savo valstybines šventes – gegužės pirmosios, Pergalės Didžiajame tėvynės kare, Spalio revoliucijos ir kitas, o vietinėms stengėsi suteikti *socialistinį turinį*. Tos šventės turėjo stiprinti tarybinio žmogaus socialinius ryšius, ugdyti sovietinio valstybingumo, bendros istorijos ir bendros ateities jauseną. Juk jei žmonės švenčia pergalės dieną, jie jau nebeturi jaustis okupuoti, nes kartu su okupantu ne tik nugalėjo fašizmą ir laimėjo didžiąją pergalę, bet ir išlaisvino Europą. Minint Spalio revoliucijos metines visiems tarsi savaime į galvą buvo kalama mintis apie naują pasaulio istorijos tarpsnį, kuriame iškilusi pažangioji žmonijos dalis – tarybinė liaudis ir jos komunistinis avangardas. Valstybinių švenčių tikslas yra stiprinti visuomenės socialinius ryšius, ritualiniais ceremonialiais diegti į visuomenės sąmonę ideologizuotus simbolius ir jų reikšmes, pajungti kultūrinę atmintį bendriems ideologiniams bei istoriniams naratyvams. Sovietiniai ideologai norėjo tiems tikslams panaudoti ir lietuvių tautos, dabar jau vadinamos liaudimi, šventę: jos vyksmas turėjo savaip pridengti ir praėjusio karo baisumus bei netektis, ir sovietinės okupacijos žiaurumus – juk liaudis švenčia. Galima nujauti, kad atgaivindami šventę okupan-

tai stengėsi rodyti žmonėms savo „žmogiškąjį veidą“, palyginti su visaip niekinamu ir juodinuamu buvusiu „fašistiniu režimu“, kurio valdymo metais šventės organizavimas buvo prigesęs. Pažymėtinas kitas svarbus dalykas – buvo laikomasi susikurtos ideologinės politinės nuostatos nacionalinę kultūrinę ir meninę raišką „pripildyti“ socialistinio turinio: socialistinis turinys tautine ar etnine forma. Kitaip tariant, iš šventinių ir apeiginių vyksmų turėjo būti „išstumtas“ religinis ir visoks simbolinis su praeitimi siejantis turinys. Praeities buvo visaip kratomasi todėl, kad ji akivaizdžiai priminė ne tik savarankiško valstybingumo metą, tad žymėjo ir okupacijos nulemtą raidos „trūkį“, bet ir siejo žmones bendresniu religiniu simboliu turiniu, nuo kurio sekuliari ateistinė visuomenė turėjo kuo greičiau apsivalyti.

Apibendrinant sovietmečiu vykusią Dainų švenčių poveikį visuomenei, lietuviškos bruožų ugdymui dalyvių ir žiūrovų sąmonėje, jų reikšmę palaikant tautinę dvasią ir lietuvių kalbą, galima tvirtinti, kad sovietiniams ideologams jokiomis politinėmis bei ideologinėmis priemonėmis nepavyko perlaužti pirminio, sakytume, kultūros sistemos „užprogramuoto“ lietuviškos palaikymo ir tvirtinimo tikslingumo. Suprantama, susidurdama su visa apimančiu ir nepaprastai išmoningu valstybiniu politiniu ideologiniu spaudimu, įgaunančiu ir atvirų represijų pavidalą, lietuviškos raiška, jos simbolinis turinys kito. Tačiau stiprėjo vidinis šventės dalyvių nusiteikimas – atlikti lietuvių kalbos ir bendrystės jausenos apeigas. Šventė vyko lietuvių kalbos, lietuvių garsyno, lietuvių etnoregioninių tradicijų puoselėjimo ir jų kultūrinio kūrybinio „prikėlimo“ terpėje. 1950 metais šventė buvo išplėsta – imta rengti ir šokio dieną, kuri sustiprino ritualinį simbolinį ir sykiu performatyvų šventės aspektą. Tad šventės rengimas, jos infrastruktūrinio tinklo plėtimas vyko kaip savaiminis kultūrinis priešinimasis sovietizacijai ir rusifikacijai. Tokia linkme veikė ir įvairūs iš pirmo žvilgsnio nepastebimi darbai. Pavyzdžiui, lietuvišką vizualinę šventės raišką liudijo liaudies kostiumai, kuriais *rėdydavosi* ne tik pagrindinės šventės dalyviai – jau 1955 metais buvo pasiūta 35 tūkstančių liaudies kostiumų (plačiau apie to meto kostiumų projektavimo aplinkybes, taip pat apie tautinio kostiumo sampratą bruožus žr. Jurkuvienė 2008), imta masiškai gaminti skudučius ir kankles.

Šventės reikšmė sovietmečiu ryškėja įdėmiau gilinantis į ano meto realijas. „Tarybinė liaudis“ gyveno visoje Sovietų Sąjungos teritorijoje, tad tautiniai dariniai, etnokultūrinės bendruomenės vis labiau jautėsi kaip tam tikri inkliuzai, kuriems lemta išnykti, visoms tautoms susiliejus į vieną tarybinę liaudį. Visose vadinamosiose „broliškose respublikose“ buvo švenčiamos primestos valstybinės sovietinės kalendorinės šventės (apie jas plačiau žr. Senvaitytė 2013 ir 2014, tačiau Dainų šventė nepatenka į tyrėjos akiratį). Reikėjo sąmoningų pastangų atsispirti šitam naujos rusakalbės visuomenės kūrimo ir kūrimosi vyksmui. Nors sovietinė ideologija dėjo pastangas sukurti naują tarybinį žmogų „internacionalistą“, tačiau miestiečiais tapusių Lietuvos kaimo žmonių sąmonėje lietuvišką buvo sulėidusi gili šaknis. Esminiu lietuvių tapatumo, taip pat ir tapatinimosi veiksmu pripažįstama kalba, jos pagrindu kuriama kultūra

ir ypač senųjų tradicijų kultūra. Lietuviams pasisėkė ne tik išsaugoti gimtąją kalbą, bet ir atsilaikyti prieš bandymus surusinti aukštąsias mokyklas. Beje, vieninteliams visoje Sovietų Sąjungoje. Šitai labai padėjo puoselėti lietuviybę, ją tvirtinti ir skleisti kultūrinės kūrybos pavidalais. Nepaisant pramonės plėtros, Lietuva išliko bene labiausiai tautiškai vienybėje „sąjunginė respublika“. Tačiau miestuose vis labiau buvo jaučiamas didelių atvykėlių rusakalbių bendruomenių „spaudimas“ ir viešo rusų kalbos vartojimo išplitimas. Tad jau pats masinis šventinis lietuvių kalbos puoselėjimas buvo svarbus praktinis lietuviybės palaikymo puoselėjimo veiksnys. O juk šventės vykdavo Vilniuje, kuriame, kaip politiniame valdžios centre, jau buvo ganėtinai įsitvirtinęs rusų kalbos vartojimas.

Lietuviybė, tautinis tapatumas ir kultūrinė atmintis buvo palaikoma sąmoningos kūrybos pastangomis – gilinimusi į senąsias tradicijas, etnografiniais tyrinėjimais, papročių puoselėjimu, jaunimo telkimu į etnografinius kolektyvus, romuviečių judėjimu. Visos šios pastangos ir darbai nustatytu laiku įgudavo visuotinės šventės pavidalą. Respublikinių dainų švenčių rengėjai sukūrė visą šalį apimančią šventės ruošti reikalingą ir nepertraukiamai veikiančią infrastruktūrą, įtraukusią švietimo ir aukštojo mokslo sistemas, visų tipų mokymo įstaigas. Jau nuo 1964 metų imtos rengti ir respublikinės moksleivių dainų šventės, tad į šventinį pasiruošimą buvo įtraukta daugybė vaikų ir jaunimo. Šventinis sąjūdis skatino burti vaikų liaudies dainų bei šokių kolektyvus, atsirado respublikinių moksleivių, taip pat studentų dainų švenčių tradicijos, kurios susiaudė į vieną lyg ir nesibaigiančią lietuvių ir lietuviybės šventę. Į šventės rengimą pačiu aukščiausiu lygiu įsitraukdavo vadinamieji partiniai bei tarybiniai respublikinio ir vietinio lygmens valdžios organai. Juk šventė – respublikinė. Galima daryti kiek paradoksalią išvadą, kad Dainų šventės organizacinis darbas ir šventimo vyksmas savaip pajungė okupacinius valdžios organus lietuviybei palaikyti. Suprantama, jau ne nacionalinei, valstybingumą įgavusiai, o etnokultūrinei ar liaudies lietuviybei.

Dainų šventė atgautos Nepriklausomybės metais: nauji iššūkiai

Išsilaisvinus iš sovietinės okupacijos, jau 1990 m. Dainų šventė paskelbta Tautine dainų švente, šitaip paryškinant jos esminį mūsų jau aptartą tikslumą, o sykiu ir savaip patvirtinant sovietmečiu atliktą, sakytume, egzistencinę lietuviybės puoselėjimo užduotį. Nukrito visi tarybiniai ideologiniai pančiai, tad anuo metu atrodė, kad šventei lemta išsiskleisti visa, dabar jau valstybės remiama lietuviybės tvirtinimo ir sklaidos galia. Nors šventės buvo rengiamos, tačiau dėl įvairių priežasčių valstybė neskubėjo aiškiai ir nedviprasmiškai prisiimti įsipareigojimą ir visą su švenčių organizavimu susijusią atsakomybę. Ne tik dideli šalies išgyvenami ekonominiai nepritekliai, įvairūs pereinamojo laiko sunkumai trukdė organizaciniam darbui, tačiau ir tam tikri ideolo-

giniai bei politiniai sumetimai. Laisvinantis iš sovietinės praeities norėjosi nusimesti ir visą sovietinį paveldą. Atsirado raginančių atsisakyti visų sovietmečiu valdžios vienaip ar kitaip palaikytų švenčių. Ne tik Dainų šventės, bet ir, pavyzdžiui, Poezijos pavasario. Praeities kratytis skatino ne tik nuo sovietų valdžios nukentėję visuomenės sluoksniai, bet ir tam tikros valdžią išsaugojusios komunistinės nomenklatūros grupės, kurioms buvo patogu tokiu būdu rodyti savo „nacionalistiškumą“, o sykiu naikinti „kilmės dokumentus“. Politinis sluoksnis labai greitai suvokė, kad ES politiniame lygmenyje vyrauja įtarumo visokio nacionalizmo, tad ir nacionalinių klausimų, nacionalinius tapatumus palaikančių programų ar sąjūdžių nuostata (plačiau apie ES vyraujančios politinės nuostatos nacionalumo atžvilgiu ypatumus žr. Rubavičius 2009). Lietuvybės tvirtinimo šventė europiniam įtarumo dėl nacionalizmo nuostatos išauklėtam stebėtoju galėjo pasirodyti esanti pati tikriausia nacionalinės *mes, lietuviai* jausenos, tad ir vietinio nacionalizmo apraiška. Politikams buvo apie ką svarstyti. Todėl tik 2007 m. buvo priimtas Dainų švenčių įstatymas, kuriame numatyta dainų šventes rengti kas ketveri metai, o tarp jų ir moksleivių dainų šventes. Atkreiptinas dėmesys, kad jau prieš priimant šį įstatymą, kitaip tariant, valstybei galutinai apsisprendžiant, 2003 m. JT Švietimo, mokslo ir kultūros organizacija pripažino Dainų šventę žmonijos nematerialiuoju ir oraliu paveldu. Pagvildenkime kiek plačiau esminius nuostatos visokeriopai atsiriboti nuo sovietinės praeities ir ES kultūrinės politikos bruožus, kurie suvoktini ir kaip Dainų šventei kylantys iššūkiai.

Atgavus Nepriklausomybę kai kurie kultūros veikėjai, taip pat kultūrininkai intelektualai ėmėsi darbo kuo greičiau apvalyti kultūrą nuo sovietinių apnašų. Pirmiausia jiems į akis ir krito Dainų šventės, tad imtasi jas „nuvainikuoti“, aiškinant, esą sovietų valdžia tas šventes pavertusi pačiu veiksmingiausiu sovietizavimo ir sovietinės ideologijos skleidimo instrumentu. Tokį supratimą labiausiai stengėsi pagrįsti filosofė Nerija Putinaitė, kuri ganėtinai ilgai darbavosi ir Prezidentūroje, ir Švietimo ir mokslo ministerijoje, užimdama atsakingas pareigas. Straipsniuose, knygoje ir pasisakymuose išdėstytos jos mintys įgavo tam tikrų paveikių programinių nuostatų pobūdį. Jos manymu, visi tie tapatumo bruožai, kuriuos lietuviai laikė svarbiais ir puoselėjo, sovietmečiu tapo valdžios sėkmingai naudojamomis (nes sovietiškas esą vidujai būdingas pačiai lietuvybei) sovietizavimo priemonėmis: „Gamtos išgyvenimą, įsijautimą į liaudies kūrybą, liaudies šnekėseną ir dainas lietuviai laikė savo nacionalinės savimonės atramomis. Tačiau iš tiesų tai buvo būdinga pačiai sovietinei pasaulėžiūrai“ (Putinaitė 2007, p. 138). Ypatingos paniekos ir pasmerkimo iš filosofės susilaukia kaip tik liaudies kultūra, kitaip tariant, etninė kultūra ir ypač liaudiškasis dainavimas: „liaudies dainos ir kultūra buvo pasitelkiami kaip sovietinės socializacijos instrumentai, padedantys žmones atitraukti nuo galimų režimui priešiškų veiklų“ (ten pat, p. 183). Galime tik pakartoti aukščiau išsakytas išvadas: nekelia abejonių, kad visokias šventes sovietinė valdžia stengėsi suideologinti ir pasitelkti sovietizavimo reikmėms, tačiau valdžiai niekaip nepavyko tos šventės padaryti grynu ideologiniu įrankiu jau

vien dėl to, kad šventė ne tik priminė, bet ir gimtąją kalbą ugdė *mes, lietuviai* jauseną. N. Putnaitė nekelia klausimo, o kas lieka lietuvių sąmonėje, „apvalius“ ją nuo „liaudies dainų ir kultūros“ ir kaip tas „likutis“ palaikytų bei stiprintų lietuvių tapatumą? Darytina išvada, kad šiuo atžvilgiu nepriimtina, tad ir sąmoningai keistina yra pati modernioji lietuviybė, o pirmiausia – moderniosios lietuviybės supratimas, paremtas Jono Basanavičiaus, Vinco Kudirkos ir Antano Smetonos idėjų bei veiklos. Kas nepavyko sovietiniams ideologams, turėtų pavykti naujesiems „lietuviybės stereotipų laužymo“ ideologams. Tokia filosofinė „drąsa“ darė nemenką įspūdį, ypač tiems, kurie kuo greičiau stengėsi „atsikratyti“ savo komjaunuoliškos ir komunistinės praeities, stodami į radikalių pavyzdinių „kultūros apvalytojų“ gretas.

Kitas valstybės gyvenime svarbus dalykas buvo tas, kad naujosios vyriausybės gana vieningai ėmėsi mažinti išlaidas kultūrai, tad pasigirdavo balsų, esą šventė pernelyg daug kainuojanti. Galime tik pasidžiaugti, kad šventė išliko. Tačiau ji atsidūrė kitokioje politinėje ideologinėje aplinkoje, kurioje svarbios yra Europos Sąjungos formuojamos ideologinės ir kultūros politikos gairės, taip pat požiūris į nacionalinius tapatumus bei jų tvirtinimą. ES įsitvirtino politinė valstybių narių išnacionalinimo, jų valstybinių galių silpninimo nuostata. ES neskatina jokių nacionalinio tapatumo tvirtinimo programų, ji propaguoja nuo gimtinės, gimtųjų vietų, nacionalinės valstybės atsietą kultūrinę kūrybinę įvairovę. Tad nacionalinio tapatumo ir jam būtinos kultūrinės atminties puoselėjimas yra paliktas vietinių politinių elitų nuožiūrai. Tačiau tiems politiniams elitams kur kas svarbiau yra įsijungti į transnacionalinį europinį politinį elitą, kuris kaip tik ir įgyvendina minėtą bendresnę išnacionalinimo politiką. Esminė šiuo atžvilgiu yra bendra minėta įtarumo nacionalizmui nuostata. Visokios nacionalinio tapatumo tvirtinimo programos, tad ir tokio pobūdžio šventės suvokiamos kaip tam tikros nacionalinės jausenos apraiškos, kuriose glūdi galimai grėsmingo, tad ir naikintino nacionalizmo sėklos. Nacionalinė jausena ne tik palaiko išskirtinį *mes* tapatumą, bet ir stipriais emociniais ryšiais saistosi su vieta ir valstybe. Tad nacionalinė jausena yra esminis valstybingumo jausenos sandas, kuris būtinas kuriant valstybę. Todėl ES ideologiškai palaiko tokią vietinę kultūros politiką, kuri išetnina ir išnacionalina vietines kultūras, išskeldama ir rodydama kiekvienoje jų glūdinčių vidinių skirtinimų, vidinių kitoniškumų pynę. Europietiškai politiškai korektiškoje dainų šventėje turėtų skambėti įvairios kalbos, o ji pati būti atvira visoms ES kalboms. Šis ES kultūros politikos bruožas primena sovietmečiu diegtą „internacionalizmą“. Kaip politinės logikos panašumo apraiška minėtinas ir lietuvių tautos supratimą keičiančios sąvokos „Lietuvos tauta“ diegimas, savaip atitinkantis sovietmečiu skleistą „Lietuvos liaudies“ supratimą (pavyzdžiui, 1982-aisiais „Minties“ leidyklos išleisto dokumentų rinkinio *Lietuvos liaudis Didžiąjame tėvynės kare* pavadinimas). Naujoji multikultūralistinės kilmės sąvoka jau įtvirtinta ir strateginės plėtros dokumente *Lietuva 2030*. Beje, sovietmečiu taip pat buvo vykdoma darbo jėgos migracijos politika, kuri skatino tautų maišymąsi visų gyvenimo sričių rusifikacijos pagrindu.

Galima nujauti, kad lietuvybės tvirtinimo šventei kyla pavojus virsti spalvingu, prekybiais lietuviškumo ženklais išpuoštu ir į festivalinio turizmo tvarkaraštį įtrauktu renginiu, kuriame gausiai naudojamos naujosios medijų technologijos ir kuris organizuojamas pasitelkiant naujas rinkodaros bei reklamos priemones. Mūsų minėtas kultūros industrinimas ir suprekinimas, kultūrinio turizmo industrijos plėtra, marketinginio mąstymo skverbtis kartu su vietinėmis „apsivalymo nuo sovietinių švenčių“ nuostatomis jau savaime veikia prieš pirminį šventės tikslingumą – lietuvybės palaikymą ir stiprinimą. Tad to tikslingumo palaikymui būtina sąmoninga politinio ir kultūrinio elito valia, suvokianti lietuvybės tvirtinimo svarbą sparčiai besikeičiančiame pasaulyje ir taip pat sparčiai lietuvybės atžvilgiu menkėjančioje Lietuvoje.

Vietoj išvadų

Į tautos, valstybės ir visuomenės istoriją įpinta savita, tačiau savaip istoriją subendrinanti gija – dainų švenčių istorija, kadangi ji yra ne tik šventinių dienų, bet ir nepaliaujamas šventės ruošimo, jos dalyvių auklėjimo ir mokymo, infrastruktūros plėtojimo ir tobulinimo darbas, kitaip tariant, tam tikras bendro gyvenimo pavidalas. Dainų šventės paženkina visos valstybės gyvenimą, suteikia jam savą laiko ritmą, kuris pajungia ir kitas kultūros sritis. Straipsnyje išsikeltų klausimų svarstymas verčia daryti apibendrinančią išvadą, kad kol kas Dainų šventė nėra deramai tyrinėta lietuvybės išlaikymo ir tvirtinimo, taip pat ypač svarbiu atsilaikymo prieš sovietizaciją aspektu. Nėra išsiaiškintas nei apibendrintas šios šventės poveikis apskritai visai kultūros sistemai, kultūrinei atminčiai, įvairių socialinių grupių tapatumų formavimuisi, taip pat visoms meninės kūrybos sritims, platesniems kultūrologiniams ir etnologiniams tyrinėjimams. Platesniems tyrinėjimams reikėtų sutelktų kultūrologų, istorikų, filosofų bei sociologų pastangų. Kadangi šventei sovietmečiu buvo teiktas respublikinis statusas, tai jos rengimu rūpinosi partiniai organai. Jie prižiūrėjo ir infrastruktūros plėtrą, reikalingų kadro rengimą. Klausimas – kaip ideologinis valdžios kryptingumas bandė sau pajungti pirminį šventėje glūdintį lietuvybės tvirtinimo tikslingumą? O sykiu – kaip lietuvybės tvirtinimo nuostata plito ir įsitvirtino jos rengėjų bei dalyvių sąmonėje, kaip šventė išlaikė tam tikrą ne tik formos, bet ir turinio lietuviškumą. Norint imtis šių klausimų, reikia išsamiai peržvelgti komunistų partijos CK, įvairių institucijų, taip pat rajonų partinių komitetų, švietimo įstaigų posėdžių archyvinę medžiagą, išgvildinti žiniasklaidoje ryškėjusias švenčių vertinimo, jos tikslų aptarimo nuostatas. Tyrėjų dėmesio laukia ir naujoji šventės istorija, jos ideologinės ir vertybinės gairės, organizavimo ir medijinės sklaidos ypatumai, ritualiniai ir performatyvūs šventimo aspektai (žr. Koster 2003; Turner 1982), visuomenės ir žiūrovų recepcija, poveikis nacionaliniam tapatumui, įsitraukimas į kultūrinio turizmo sritį.

Literatūra

- Foley, Malcolm, David McGillivray and Gayle McPherson. 2012. *Event Policy: From Theory to Strategy*. London and New York: Routledge.
- Gebauer and Christoph Wulf. 2009. After the “Death of Man”: From Philosophical Anthropology to Historical Anthropology. In: *Iris* 1(1), p. 171–186.
- Getz, Donald. 2010. The Nature and Scope of Festival Studies. In: *Journal of Event Management Research* 5(1), p. 1–47.
- Gudelis, Regimantas. 2012. Dainų švenčių ištakos ir liuteroniškoji muzikinė tradicija. In: *Res Humanitariae* XI, p. 102–128.
- Gudelis, Regimantas. 2014. Keliai, vedę į pirmąją dainų šventę. In: *Lietuvos dainų švenčių tradicija. The Tradition of Lithuanian Song Celebration*. Vilnius: Pasaulio lietuvių dainų šventės fondas, Lietuvos liaudies kultūros centras, p. 18–26.
- Jurkuvienė, Teresė. 2008. Mikalinos Glemžaitės indėlis į lietuvių tautinio kostiumo kūrybą: 1930–1960 m. In: *Menotyra*, 15(3), p. 66–79.
- Koster, Jan. 2003. Ritual Performance and the Politics of Identity: On the Function and Uses of Ritual. In: *Journal of Historical Pragmatics*, 4(2), p. 211–248.
- Lietuvos Dainų švenčių tradicija*. 2014. Sud. Aurelija Andrejauskaitė ir kt. Vilnius: Lietuvos liaudies kultūros centras.
- Ma, Ling and Alan A. Law. 2012. Historical and Geographical Context of Festival Tourism Development. In: *Journal of Heritage Tourism*, 7(1), p. 13–31.
- Putinaitė, Nerija. 2007. *Nenutrūkusi styga. Prisitaikymas ir pasipriešinimas sovietų Lietuvoje*. Vilnius: Aidai.
- Rubavičius, Vytautas. 2009. Europinis politinis tapatumas: *demosas*, pilietinės vertybės ir nacionaliniai bruožai. In: *Istorinės realybės ir mitai nacionalinėse kultūrose*. Sud. Rita Repšienė. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno instituto leidykla, p. 114–152.
- Rubavičius, Vytautas. 2010. *Postmodernusis kapitalizmas*. Kaunas: Kitos knygos.
- Rubavičius, Vytautas. 2014. Nacionalinis tapatumas ir etnokultūrinės bendruomenės: Lietuvos kelias. In: *Tautinės mažumos Lietuvoje: virsmas ir atmintys*. Sud. Aivaras Stepukonis. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, p. 30–58.
- Senvaitytė, Dalia. 2014. Kalendorinių švenčių diskursas sovietinėje Lietuvos periodikoje. II dalis: 1964–1990 m. In: *Lituanistica*, 60(2), p. 118–133.
- Senvaitytė, Dalia. 2013. Kalendorinių švenčių diskursas sovietinėje Lietuvos periodikoje. I dalis: 1964–1990 m. In: *Lituanistica*, 59(2), p. 101–121.
- Turner, Victor W. (ed.). 1982. *Celebration: Studies in Festivity and Ritual*. Washington, DC: Smithsonian Institution Press.
- Turner, Victor W. 1969. *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. London: Routledge and Kegan Paul.

Song Celebration for the Maintenance and Strengthening of Lithuanianness

Summary

Key words: co-habitation, culture, feast, identity, Lithuanianness, Song celebration

The article discusses the significance of maintaining, strengthening and spreading Lithuanianness through Lithuanian Song Celebration. The Song Celebration is interpreted as an important cultural "tool", which plays an important role in reasons for cohabitation. This approach justifies an initial goal of culture – to maintain and foster community identity and its rooting in a particular living place. Celebrations and rituals remain important factors in fostering social relationships, community identity, and sensibility to the issue of place and homeland. The communal singing in their native language keeps certain ritual structures and effectively strengthens the sense of community belonging. Religious meanings, symbols and values of a community, its worldview and attitudes are conveyed through celebrations, and participants and spectators are involved in the overall process. The meaning of celebration changes according to the historical context. Three stages stand out in the history of Lithuanian song celebrations – the interwar period, the Soviet period and the period of the restored independence. The author aims to demonstrate that all stages share the same cultural purpose – to foster Lithuanianness and Lithuanian culture, to strengthen the rooting of Lithuanians in native land, to cherish the ethno-cultural memory and traditions, and to maintain Lithuanian communion feelings. The article deals with the circumstances leading to the establishment of Lithuanian Song Celebration's, its significance in the Soviet era and after the restitution of the independence. During Soviet times the occupation government was trying to use the so-called folk celebration for its own ideological goals, the most important of which was to create a new Soviet citizens. Therefore, particular existential expediency and meaningfulness of the celebration revealed itself – to maintain and strengthen Lithuanian identity. The article debates the challenges festival and celebration are facing today, when we observe the processes of the commodification of global culture, the festivalisation of culture and the development of tourism industry. It discusses some of the traits of the national culture policy in the European Union, identifying new research fields.